

ընդհանուր ռոշակ վայելող ուսումնարաններ, որոնց չեն յիշատակուած. բայց այդ նախանուր կրթական հաստառութիւնները նոյնպէս զորու չեն նաև գեղարվեստական առարկաների դասաւութիւններ:

Այս ամենը պարզ ապացոյ է, որ Ամերիկացու քողական վայելող գործական կենսագործութիւնն արգելւ չէ, որ այդ կենսագործ զարդարուած լինի նաև գեղարվեստի այսինքն մարդու սրտին, որուն հօսող արդիւնքներուն և այդ կողմէց Միացաւած-Նահանգները Եւրոպաից սովորելու շատ բան ունին ի ճարկէ. քայի որ Եւրոպան ունի հարուստ անցեալ, մինչդեռ ներկայ զեղարդուստական կրթութեան վերաբնրմամբ նախանձելու տեղիր ըոնին:

Վանական.

Ա Ա Բ Դ. *

ԶՐՈՅՑ ՆՍԴԱՐԻ.

Խորին զիշեր լինելով, ես մի մոմ վասեցի և ձեռով պաշտպանելով՝ լոյսը՝ մտայ հին պարտեզ:

Հինգ տարի և մինչեւ անգամ աւելի էր, որ ոչ ոք չէր մտել այդտեղ, բայցի գուցէ որ և է քողից, պատուղների հասած ժամանակը՝ Շեմելիքները անցայտացել են անողիւթ բոյսերի տակ. խաղողի որթերը կորել են բարձրացած եղինջների մէջ, փշերը խեղզում են հաղարջներին և ծառից վայր բնիած չոր ձիւզերը ձայթձայթում են իմ ոտների տակ. Հայ առաջ եմ զնում: խոնաւ զիշեր է, լուսթիւն, ամայութիւն, միայնութիւն: — և ես անտառի ազգած խորհրդաւոր ահ ու գողով եմ համակուած:

Ես հասայ մտունը: Յամառ բանալին ճռուամէ ժանդուած փականըի մէջ. ես զբժուարութեամբ քաշումեմ ծանր գուռը, որ կարծես օդաշն մեքենայով է փակած, — և ներս եմ մտնում...

Յանկարծակի երեւեցած լոյսից որ ցալցրից զանը, մի ընդհանուր իրարանցում յառաջ եկաւ. լոյսը փարատեց ժօղովարանի խաւարը, և մի ամբողջ գարշելի ցեղ՝ սարսափելի սարդերի մի ամբողջ համբ խումբ զողումն շարժուում և խելազարի նման փախչումնեն, կարծես մի տատանուող սև արել լինին, և շտապով նետուումնեն գեպի անկիւները:

Բոլորը թագնուեցան, բոլորն անցայտացան: — Վիայն մէկը այդ հրեշներից, ամենամեծը՝ թաւամազ, սարսափելի, արհամարհել էր փախուստը: «Ես մնացել էր իւր տեղումն անշարժ, սեւն տալով սպիտակ սպատի վրայ, իւր ութը յաղթանդամ թամերի վրայ կանգնած:

* L'Araignée, par Nadar.

Վնկասկած նա նայում և սպասումէ ինձ, — կարծես կռուի է կանչում...

Վարդիցս աւելի շուտ ձեռը պատասխանեց: Վոմը, ինչպէս մի հորիզոնական ուղղութեամբ բռնած նիզակ՝ բորբոքեց յամախն, նա ճմթում ողբուռում և — վայր է ընկնում...

Եւ մինչ ոսկրներիս մէջ ուղեղը սառած նայում եմ սարդի մաշուտն զէմ մղած վերջին կռուին, ես լուսմ—այս, ես լուսմ իմ հաստատ իմ ականջով: — իմ սպանածի ոգու ձայնը որ ինձ ասումէ.

«Ես քեզանից ոչինչ չեմ ու գումն քեզ համար ոչինչ շարժեմն ես ծառայում եմ քեզ ձրիաբար ինչպէս քո բոլոր հաւատարիմ դաշնակիցները, և գու ասում ես ինձ անհանդապի մարդ:

«Ես ինձ համար գործ էի շինել ազատել քեզ ճանձերից և մժեղներից, որ կռտելին քեզ, եթէ ես չլինելի. և տալիս եմ քեզ այնքան, որքան կարող եմ, քո ամառուան գիշերների հանգստութիւնը, — և փոքր ինչ առ զնուում ես կանգնեցրի վազող մերմին, որ գնում էր քո ամենասիրելի երեխային անողոքելի մահով...

«Բայց գու ինձ ազեղ ես համարում և իրաւունք ունիս, որովհետեւ ինքդ այգքան գեղեցիկ ես, իմ ծառայութեանց փոխարէն գու աներիկւու սպանում ես ինձ, և իրաւունք ունիս որովհետեւ գու ինձանից ուեղ ես:

«Սպանիչ ցած, ապերաժիս, — անմի՛տ: Թարգմ: Զ. Յ:

Ա Զ Գ Ա Յ Ի Ւ

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ. Ե Կ Ե Կ Ե Յ Ի :

Վամուլի արած յառաջադիմութիւնն այսօր լուսաւորաւած երկրներում այնքան մէր է, որ հասարակական ամէն մի հաստատութիւն և ամէն մի գործիշ պէտք է հաշիւ տայ նրան և աչքի առնենայ: Ինչպէս որ ամէն մի զէնք առհասարկ այսպէս և մարդկանց անձն և իրաւունքը պաշտպանելու համար, սակայն ճիշգ այնպէս, ինչպէս գաշցյնը մարդասպանի և աւազակի ձեռքին պաշտպանողական զէնք չէ, այլ անիրաւութեան և յանցագործութեան օժանդակիչ միջոց, այդ պէս է և լուսութ մամուլն ունի իւր իշարը գործ դուղների դասակարգը:

Ինչպէս որ զէնքի ի չարն գործ դուղները դասակարգերի են բաժանուում, այդպէս էլ մամուլի

չարագործները մի քանի տեսակ են: Ամերիկայում և Խորապայում հրապարակագրութիւնն այն աստիճանի զարգացել է, որ ամեն որ ճանաչում է նրա դասակարգերը՝ գիտե որոշել փաղոցայինից կաշառաբեկը, վարձկանոր ոչ վարձուից, արդարամիտը չարամից, կուտակցականը ճշմարտասիրից և այլն: Մեր մամուլը թեպէտ և արդէն երկու պատմիչ ու նի և հարիւր տարի կեանք է անցկացրել՝ բոլորսին անհամ մատելի է տարազգի հրապարակագրութեան չետ, որովհետեւ այլք իրենց սեփական ազգային կեանդուլ են ապրում, իսկ մենք ոչ: Մեր լը-րագրութիւնը թեպէտեւ առանձնապէս զարգացած ու բարգաւած չէ, ասկայն բաւական ժամանակ է արգէն, որ վերացել է մեր ժողովրդի մշջ տիրող հաւատը՝ թե տառուած է՝ ուրեմն՝ «Ճշմարիչ»: Մամուլի հոչչակուած հերոսները կարողացել են գոռնէ այդքան մեծ ծառայութիւն անել իրենց գործին...

«Երարատը» դատաւոր հանդիսանալ չէ կամենում այստեղ, բայց պարտական է այն հաստատութեան որշակէն ու ուշաբնաւու պաշտօնական, որին ծառայելու է կոչուած: Հայուստաննայց և կեղեցին զարերի ընթացքում զինուորեալ և մարտնչող և կեղեցին է եղել, նա աւելի յաճախ կարի է մինչեւ արտաքինների հետ և սակաւ անդամ առիթ է ունեցել ներքին թշնամիների գէմ կառւելու: Պատմական ճակատագիրը կամենում է, որ ցայսօր իսկ շարունակուի այդ երգչափառ կոիրը, որից ինչպէս միշտ դարձեալ յալթական պիտի գուրս գայ և ուստարոք է եկեղեցին:

Երոպական մամուլի զարդացման զինուոր շարժառ իթն է հասարակական կեանքը, ուր հասարակական կեանք չը կարող և բարգաւաճել մամուլը: Նայ հասարակութիւնը ոչ միայն զուրկ է հասարակական կեանքից, այլ նա գեր անհասական կանոնաւոր կեանքի չէ հասել, ուստի շատ հասկանայի է՝ թե ինչ պիտի լինի նրա մամուլը:

Որտեղ անձնական ապահովութիւնը պաշտպանուած է և արտաքին կեանքի բոլոր խնամքը կառավարութիւնների են առանձնել: այստեղ կայ արդարեն մի առկայժող ներքին կեանք և հարի մէջ, սակայն այդ ներքին կեանքը զեռ չէ ժամանել կազմակերպութիւն:

Կյուօր մամուլի ներկայացուցիչներ ունինք երկու կենդրունավայրերում, Կ. Պօլիս և Թիֆլիս. թե ինչ է եղել մամուլը Կ. Պօլում և ի՞նչ է այժմ: այդ գիտէ ամեն մի հայ ընթերցող, Այդ մամուլի պատկերը, անմահ Պարոնեանը տուել է իւր «Եւծապատի», մուրացկանների մշջ։ բայց ի՞նչ կը գրէր նա այժմ, եթէ կենդանի լինէր և տեսնէր այն նորագոյն տեսակի հրապարակագիրներին, որոնք կամ տակաւութիւն ամուսնու պայտի տակաւելու ժամանակ կայ մատուցութիւնը առաջ մասնակն է: կամ մատուցութիւնը համար գալական է: Կամ մատուցութիւնը առաջ մասնակն է:

Քահանայի, երեցինի, վարդապետի, առաջնորդի և վերջապէս եկեղեցու պետի գէմ:

Են լեզուն, ու ուշաբն է և գողովական չէ դէմ, շնմը ու որոտումն է թափում եկեղեցու հոգինների զիմին...

Ա. բդարե ստրուկի և ծառայածնի վել ընթացք:

Քննագատութիւնն և հայցյանք շատ տարբեր բաներ են որոնց աստիճանն ըմբռնելու դեռ խելք չունեցան մեզ առաջնորդել ցանկացող լրագրութեանը, Քան տարի է ահա դրեթէ, որ անասելի անպատկառութեանը յարձակումներ են զործուում հայ եկեղեցականութեան մեծի և պատկի գէմ: Խաչ որ կարող է ստրկածին երեակայութիւնը յշանապ և օտարանուոնդ միաբը ծնել, լոյս աշխարհ է հանուած լրագրութեան մէջ սկսած երջանկայիշատակի Գէորգ Դ. ի որերի մինչև մեր օրերը:

Մամուլի այս ծուռն ընթացքն աջքի առաջ ունենալով մեր խօսքն ուղղումնենք հայ եկեղեցականութիւնն և ժողովրդին, բայց ի չեղայինութիւնները և կեղեցին պատկանութիւնները և կեղեցին մեջ և պատկի գէմ: Խաչ որ կարող է ստրկածին յարձակութիւնը յշանապ և օտարանուոնդ միաբը ծնել, լոյս աշխարհ է հանուած լրագրութեան մէջ սկսած եկեղեցու հեղինակութիւնը, անպայման լինեած է ամեն մի եկեղեցականի հեղինակութիւնն է: Այս ճշմարտութիւնը շատ շատերը ըլ գիտէն մեր այն եկեղեցականներից, որոնք իրենց փասասիրութեան այլ նեցուկներ են փնտըռում և կեղեցուց գուրս:

Նմէ ամեն մի եկեղեցական պահէ իւր արժանապատուութիւնը և նախանձախնդիր լինի եկեղեցու սրբութեան այն ժամանակ արհամարհէլի կը լինին ամենայն յարձակմունք ում կողմից էլ գան:

Եկեղեցի ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՅ.

ՄԱՅՐ ԱԹՈՒՐ.

ԿԱՅՍԵՐԵՐԻ ՏՕՆԵԿԱՐԱԿԱՆ ՏԸՆԿԵՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ապրիլի 27-ին Կ. Կ. Բ. ԺԱՅՈՒԱԳԻ ԿԱՅՍԵՐ ԳԷՈՐԳԻ ԱԼԻՔԱՍԻԱԳԻՐԱՎԱՐ ծննդեան տօնի առթիւ բոլոր միարանութեան, ձեմարանի և խուռն բաղմութեան ներկայութեամբ մազմանք կատարուեցան: Ս. Էջմիածնի կամուղիկեւու մ: Մաղմակից յետոյ Ամենապատիւ Տէր Տէղակալ Մեսրոպ արքեպիսկոպոսը հետազով Վեհապատիւ Հայրապետին յայտնեց միարանութեան կատարած գոհացողական մազմանքի մասին:

Կայսերական տօնի առթիւ երեկոյեան ճրագալցուց կար վանքի բակում և Գ. ձեմարանում:

Մայիս 6-ին Կ. Կ. Բ. ԺԱՅՈՒԱԳԻ ԿԱՅՍԵՐ ԱԼԻՔԱՍԻԱԳԻՐԱՎԱՐ ծննդեան տօնի առթիւ հանդիսաւոր պատարագ մատուցուեցան: Ս. Էջմիածնի կամուղիկեւու մ: պատարագից յետոյ բոլոր միարանութեան, ձեմարանի ուսուցչաց և աշակերտաց ու խուռն ժողովրդական բաղմութեան ներկայութեամբ մազմանք կատարուեցան: Ամենապատիւ Տէր տեղակալը մազմանքի հանդիսաւոր